

По методу обраде и научном третману проблема, књига генерала Алимпиа је солидна војноисторијска студија. Она спада међу најбоља војноисторијска дјела о првом свјетском рату. Написана је популарним стилем, што је чини приступачном и широком кругу читалаца. Појавом ове студије на прагу 50-годишњице пробоја Солунског фронта одато је достојно

признање српској војсци и југословенским добровољцима — за њихове тешке жртве, максимално залагање и успјехе постигнуте на Солунском фронту. Ти успјеси били су један од важних фактора који су омогућили да се остваре тежње свих наших народа — стварање нове државне заједнице Југославије.

Новица Ракочевић

В. ВОЛКОВ, ГЕРМАНО-ЈУГОСЛАВСКИЕ ОТНОШЕНИЯ И РАЗВАЛ МАЛОЈ АНТАНТИ 1933—1938.

Москва 1966.

При писању монографије Волков је користио многобројне едиције докумената издатих у Вашингтону, Москви, Лондону и др. Прегледао је и материјале са Нирнбершког процеса, мемоаре Гана, Розенберга, Бенеша и Комне-на. Од архивске грађе користио је само фондове у Москви, и то: посланства СССР-а у разним земљама и микрофилмовану грађу из Немачког министарства спољних послова фон Нојрата и његову преписку са немачким послаником у Београду. Волков није успео да прегледа југословенске фондове, при чему би му корисно послужиле збирке М. Стојадиновића, Јована Јовановића-Пижона, Централног пресбиороа, као и југословенско посланство у Лондону. Аутор је користио *Политику, време*, а од часописа *Народно благостање* и *Нову Европу*. Међутим, В. Волков није прегледао *Привредни преглед* од 1933 — 1938, који веома детаљно прати рад Економског савета Мале антанте, који није успео да преброди економске пукотине што су делиле три земље, те она није постала оно што су јој творци Организационог пакта наменили. Из излагања ауторовог јасно се види да су економски проблеми били главни разлог разбијања Мале антанте, чему је много допринела и политика Француске и Енглеске, као и чињеница да три земље нису имале заједничког непријатеља. Сличан је случај и са *Српским*

књижевним гласником тога времена, који је у политичком прегледу доносио врло драгоцене податке из дипломатске и економске историје. Остала литература која третира овај проблем у потпуности је и зналачки искоришћена.

После увода, у коме је дао преглед коришћених извора и литературе, аутор је у првој глави приказао пре свега унутрашњи и међународни положај Југославије почетком тридесетих година. У вези са узроцима стварања Мале антанте могао се поменути инцидент рушења трогирских лавова, као и хинтербершка афера — преношење оружја из Вероне преко Аустрије за Мађарску, пошто су они као и долазак Хитлера на власт убрзали доношење Организационог пакта Мале антанте. Поред тога, у вези са ставом земаља Мале антанте према Советском Савезу није подвучено да Југославија није жељела признање Совјетског Савеза као социјалистичке земље пре свега због тога што није имала заједничку границу са СССР, као што је то био случај са друге две чланице. Затим што нису постојали изгледи за економску размену, а и због тога што се у Југославији налазио велики број белогардејаца, који су били против признања СССР. Једино оваквим објашњењем може се разумети зашто Југославија која потписује конвенцију о нападачу предложеној од стране Совјет-

ског Савеза њега не признаје. У посебном одељку ове главе приказан је пројекат Дунавског пакта и политика земаља Мале антанте.

У другом поглављу говори се о друштвено-политичким збивањима у земљи. Несумњиво је да су економски односи између Југославије и Немачке и Италије веома добро обрађени и приказани у свој сложености и повезаности. Знатна пажња је посвећена односима између Југославије, Италије, Бугарске и Немачке током 1937. и 1938.

У последњем поглављу приказана је политичка борба у Југославији у другој половини 1937. и почетком 1938. и њен одраз на спољ-

ну политику земље. Даље се детаљно говори о процесу рушења Мале антанте од стране Југославије на челу са Стојадиновићем.

Ово дело несумњиво представља значајно остварење, које открива читав низ проблема. Односе између Југославије и Мале антанте с једне и Немачке с друге стране даје у свој својој сложености и повезаности са међународном ситуацијом, а нарочито са делатношћу великих земаља западне демократије, Француске и Енглеске. Коришћење југословенске грађе несумњиво би још више допринело вредности ове књиге.

Милица Бодрожић

В. К. ВОЛКОВ, ОПЕРАЦИЈА „ТЕВТОНСКИЈ МЕЧ“

Москва 1966.

Дело је написано на основу бројних радова који третирају марсељски атентант, пошто он привлачи пажњу свих историчара који пишу о међународним односима између два светска рата. Волков констатује да је основни недостатак свих тих дела у томе што сматрају да је убиство продукт унутрашњих националних противуречности и односа с Италијом. Аутор, међутим, сматра да је основни политички мотив хитлероваца рушење система безбедности у Европи путем убиства једног од његових твораца. У расветљавању убиства највише су му допринели документи објављени на међународној конференцији за штампу 1957. из којих се види да је Немачка инспиратор и организатор читаве ове акције.

У првом поглављу после описа извршења злочина Волков даје податке о краљу од његовог рођења и мотиве његовог доласка у Француску. Даље је Волков дао историјат усташа и њихове везе са Мађарском, Италијом, Аустријом и Немачком. Посебна пажња је посвећена Павелићевој повезаности с организацијом ВМРО. Има много речи о усташким логорима и терористичким акцијама на југосло-

венској граници, тзв. устанку у Лици и неуспелом атентату на Александра у Загребу децембра 1933.

У наредном излагању приказан је процес у Екс-ан-Прованси, који није дао одговор на многа нерешена питања.

Хансу Шпајделу, помоћнику немачког војног аташеа у Паризу, посвећено је посебно поглавље. Сем доношења три документа која су објављена на међународној конференцији за штампу у Берлину у вези са планом о извршењу операције „Тевтонски меч“, заправо убиству Александра и Бартуа, износи се каријера овог нацисте, који је у мају 1957. постављен за главнокомандујућег сувоземних снага НАТО пакта, да би 1963, у 63. години живота, поднео оставку. Чињеница да се у једној озбиљној историјској студији посвећује велика пажња реакционарној делатности једног нацистичког вође неоспорно потврђује да је Волков желео да укаже да у Западној Немачкој опет избијају на површину људи који су колективно безбедности нанели огромне ударце и увек играли реакционарну улогу, што као објективан историчар и треба да учини.